Ивица Тодоровић, Гордана Благојевић (ур.),
***Међународни тематски зборник: Духовна култура и религиозност некад и данас-различити контексти и традиције*, Група издавача, Београд, 2012, 277 стр.**

Овај међународни тематски зборник настајао је паралелно са зборником: *„Нематеријално културно наслеђе и локална средина-резултати савремених мултидисциплинарних истраживања Александровачке жупе и околних области*". Иако првобитно замишљени као један зборник који би обухватио различите осврте на проучавање нематеријалне културе, у току рада су се наметнуле две целине које се баве духовном културом других геокултурних простора („Духовна култура некад и данас...") и мултидисциплинарним изучавањем нематеријалног културног наслеђа једне области, како је урађено зборнику о Александровачкој жупи.

Радови обједињени у зборнику „Духовна култура и религиозност некад и данас-различити контексти и традиције" баве се изучавањем духовне културе и религиозности на простору Русије, Украјине, Србије, Грчке и Турске. Концепт који су следили уредници постављен је у уводу зборника *„Нематеријално културно наслеђе и локална средина-резултати савремених мултидисциплинарних истраживања Александровачке жупе и околних области"*, а тиче се приступа у проучавању и заштите нематеријалне културне баштине у складу са ковенцијом Унеско, и усаглашавања етнолошко-антрополошког приступа проучавању културе са императивима у заштити културне баштине одређеним овом конвенцијом.

Прва група радова бави се изучавањем православне духовности и предводи је прилог Мирка Благојевића у којем се преиспитује друштвени значај и ревитализација православне вере у Србији и Русији у складу са захтевима социолошког приступа изучавању религијско-црквеног комплекса.

На овај рад надовезују се још два рада која износе резултате проучавања утицаја православне религије. Сергеј Лебедев, професор Белгородског државног универзитета у Русији, бави се проучавањем друштвених очекивања од увођења верске наставе у средњошколско образовање у централнм деловима Русије.

Аутор је истраживао комплекс очекивања становништва од увођења верски оријентисаног предмета и повезаност тих очекивања са ставовима испитаника о односу световне и православне културе.

У раду ауторке Олге Смолине анализира се феномен синтезе у православној манастирској култури. Ову појаву ауторка посматра као процес естетског карактера који има два типа. Први тип синтезе је вертикални и тиче се прожимања материјалног и нематеријалног света у сфери православне духовности, а назива се синергија. Други тип синтезе је хоризонтални, а видљив је у самом начину формирања манастирске културе.

Наредни рад, чији је аутор један од уредника зборникав - Ивица Тодоровић, бави се преиспитивањем доминантне научне парадигме и поставља веома занимљив концепт приступа изучавању културних и природних феномена са аспекта универзалности образаца испољавања људског мишљења. Аутор своје закључке објашњава на примерима из свог дугогодишњег бављења културним феноменима са структуролошког аспекта, са циљем откривања смисаоно комуникацијске основе, како културних тако и природних феномена.

Следе радови четири ауторке из Украјине и анализирају древне и савремене обреде и митолошке представе на основу етнолошке и фолклорне грађе.

У раду Оксане Шалак анализиран је проблем порекла представа о празнику „Рахмански Великден" у Подолији (Украјина), а на основу грађе из 19. и 20. века, као и савремених записа. На основу доступне грађе ауторка анализира постојаност и трансформацију садржаја везаних за представе о постојању народа Рахмана.

Оксана Микитенко у раду „Бдење над покојником-варијантна структура обредног текста (украјинско-јужнословенске паралеле)", на основу записа обреда бдења над покојником украјинске, хрватске и српске традиционалне културе, анализира обредни текст и његову варијантну структуру у локалној традицији.

Ирина Ковалъ-Фучило, пише о карактеристикама савременог обреда испраћаја у војску у херсонском крају, на југу Украјине. Ауторка анализира вербални, предметни, карактерни и акциони код обреда и разматра митолошке основе радњи у овом обреду који је један од значајнијих у савременом испољавању традиције.

Радом Људмиле Иваникове: „Испраћаји у ратне походе: верски обред и обичајна традиција" заокружена је целина радова са простора Украјине. Овај рад заснован је на фолклорним и књижевним изворима, а открива суштину обичаја везаних за одлазак ратника у битку, која се огледа у хришћанском схватању живота и смрти.

Последња четири рад објављена у овом зборнику баве се изучавањем различитих аспеката духовне културе, конкретно уметничким изразима везаним за простор са посредним или непосредним духовним утицајем византијског културног наслеђа.

Гордана Благојевић се бави утицајем византијског наслеђа у српској музици са краја другог и почетка трећег миленијума. У раду су анализиране друштвене и политичке околности у чијим оквирима се издваја део уметника различитих жанровских усмерења којима је инспирација Византија. На основу разговора са уметницима ауторка закључује да сваки од њих има посебан однос према Византијској култури и приписује јој различите симболичке садржаје. Исто се може закључити из коментара „публике" доступних на друштвеним мрежама интернет простора, па се тако значење појма *Византија* као духовног концепта мења у складу са личним доживљајима и знањима о музици и Византији уопште.

У раду Еви Халанд описан је фестивал посвећен св.Атанасију који се одржава 18. јануара у селу Света Јелена у Грчкој Македонији. Овај фестивал се везује за годишњи обредни циклус познат као *Анастенарија* који произилази из поштовања светитељског култа царице Јелене и цара Константина Великог. Ауторка даје опис обреда чији су учесници житељи села, а посебан осврт је дат улози жене у обредима овог комплексног фестивала. Овај рад се истиче и по фотографијама које прате најзначајније моменте обреда,

Никитас Паланцас се у свом прилогу за зборник бави процесима културализације политике и политизације културе на примеру једне градске четврти у европском делу Истанбула. Оно што имплицира термин „европско" добија различите конотације у свакодневној борби старог градског језгра са процесом модернизације која подразумева прихватање политике привржености новијим европским вредностима.

Зборник закључује рад Славка Петаковића у коме се говори о политичкој сатири Мавра Ветрановића, дубровачког ренесансног писца. Осветљена је уметничка интерпретација историјских чињеница настала укрштањем религиозних становишта и осећајем локалног дубровачког патриотизма.

Под окриље широко конципираног наслова уобличен је зборник који обједињује ауторе са различитих географских простора и разноврсног теоријско-методолошког усмерења и предметног интересовања. Поред занимљивог садржаја чланака у овом међународном зборнику, и значаја тема које обухватају, његова вредност је у томе што изнова указује на потребу за изучавањем духовне културе и њених облика испољавања, много пута потврђених у својој универзалности и разноликости.

Маја Марјановић